

ZASADY KOMPOZYCJI ROŚLIN W ULICZNYCH OGRÓDKACH KAWIARNIANYCH

Margot Dudkiewicz, Elżbieta Pogroszewska

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Streszczenie. Uliczny ogródek kawiarniany jest to miejsce tymczasowo wyodrębnione w przestrzeni pasa drogowego lub chodnika. Jego wyposażenie stanowią: stoliki, krzesła, parasole, stojaki z menu, kwietniki i inne elementy dekoracyjne. Ulice miast są miejscem, gdzie roślinność powinna być szczególnie doceniana. Należy poszukiwać nowych gatunków roślin, które dobrze rosną nawet w bardzo trudnych warunkach. Oprócz sprawdzonych powinno się stosować także nowe rozwiązania techniczne. Wystrój ogródka należy zaplanować w odpowiednim stylu zaakceptowanym przez konkretne miasto i pasującym do charakteru dzielnicy lub otoczenia budynku. W wielu badaniach potwierdzono, że miejsca udekorowane żywą roślinnością są częściej i chętniej odwiedzane przez klientów. Te małe przestrzenie mają nie tylko wartość przyrodniczą, ale także społeczną i kulturową. Urządzenie atrakcyjnej wizualnie i jednocześnie funkcjonalnej przestrzeni kawiarnianego ogródka to wyzwanie, z którym mierzy się coraz więcej architektów, a projekty tego typu zlecają kawiarnie, restauracje, hotele, biurowce czy ośrodki wypoczynkowe.

Słowa kluczowe: roślinne kompozycje, ogródek kawiarniany, zieleń w mieście

WSTĘP

Jednym z elementów łagodzących trudne warunki życia w mieście jest roślinność [Asanowicz 2011]. Do zieleni miejskiej należą parki, skwery, bulwary, ale również zieleń w małej skali, na przykład sezonowe ogródki restauracyjne. Niewielkie kwiatowe oazy, jakimi są uliczne ogródki kawiarniane, bywają często intensywniej użytkowane niż duże obszary parkowe. Przestrzeń ulic miasta jest wyjątkowo trudna dla wprowadzenia i utrzymania zieleni, a jednocześnie jest to miejsce, gdzie roślinność jest szczególnie ceniona. Zieleń wpływa pozytywnie na psychikę i poprawia samopoczucie osób przebywających w jej otoczeniu. Poza tym rośliny produkują tlen, oczyszczają powietrze, hamują wiatr,

---

Adres do korespondencji – Corresponding author: Margot Dudkiewicz, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu, Katedra Roślin Ozdobnych i Architektury Krajobrazu, ul. Głęboka 28, 20-612 Lublin, e-mail: margotdudkiewicz@o2.pl

© Copyright by Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2015

stanowią zaporę dla kurzu i hałasu oraz mają pozytywny wpływ na mikroklimat, obniżając temperaturę otoczenia i zwiększając wilgotność powietrza [Nowak 1997, Pawłowska i Szewczyk-Taranek 2010]. W Polsce oraz w innych krajach Europy na przełomie maja i czerwca restauracje i kawiarnie zaczynają oferować swoje usługi na zewnątrz budynków, w specjalnie przygotowanych ogródkach. Odgrywają one znaczną rolę w życiu kulturalnym, towarzyskim i turystycznym miast. Ludzie chętnie odwiedzają restauracje, gdzie można zjeść posiłek, wypić kawę i spędzić czas w otoczeniu zieleni [Pawłowska i Szewczyk-Taranek 2010, Walków i Kronenberg 2012].

Według Landry'ego i Bianchiniego [1995] bogaceniu się miasta sprzyja twórcza atmosfera, jaka w nich panuje. Aby twórcza atmosfera miała szansę zaistnieć, niezbędna jest odpowiednia infrastruktura: deptaki, ławki, fontanny oraz właśnie kawiarnie i kluby z ogródkami kawiarnianymi. Świetnym przykładem miasta, gdzie istnieje ogromna liczba tego typu obiektów jest Kraków. Inwestorzy, szczególnie ci zagraniczni, poszukują miast o rozbudowanym, różnorodnym życiu kulturalnym. Wolą te z ulicami pełnymi ulicznego gwaru i ogródków restauracyjnych od miast z wymarłymi centrami, zdegradowanymi m.in. nadmiernym ruchem samochodowym [Fularz 2007]. Poprawę estetyki przestrzeni miasta za pomocą zielonych ogródków kawiarnianych można wpisać w realizację idei zrównoważonego rozwoju [Schwartz 2003a, b, Sutkowska 2006].

Celem pracy było przedstawienie zasad kompozycji roślinnych oraz najciekawszych rozwiązań zagospodarowania sezonowych ogródków kawiarnianych. Hipoteza badawcza dotyczyła możliwości podniesienia prestiżu lokali gastronomicznych i pejzażu ulicy za pomocą kompozycji z roślin zielnych i małych odmian krzewów, z uwzględnieniem towarzyszącej im małej architektury.

MATERIAŁ I METODY

Badania polegały na rozpoznaniu literatury przedmiotu, przeprowadzeniu metodą obserwacyjną inwentaryzacji wybranych ogródków kawiarnianych oraz wykonaniu dokumentacji fotograficznej. Prace badawcze przeprowadzono w latach 2009–2014. Badania i analizy rozpoczęto od największych miast Polski, a następnie kontynuowano na Ukrainie, w Czechach, Niemczech i Francji.

WYNIKI I DISKUSJA

Ogródki kawiarniane jako przestrzeń społeczna

Ogródki, stanowiąc przestrzeń publiczną, budują istotę życia miejskiego, są miejscem dla interakcji i integracji ludzi (rys. 1, 2) [Kuo i in. 1998, Kronenberg 2012]. Zdecydowanie należy podjąć się estetycznej kreacji takich przestrzeni, gdyż często to one stanowią o postrzeganiu całości miasta lub dzielnicy. Niemal legendarne są pełne mieszkańców i turystów, przypatrujących się malarzom i artystom, ogródki na wzgórzu Montmartre w Paryżu. Samotnie, z książką czy laptopem, z przyjaciółmi lub rodzinnie spędzają czas w takich ogródkach Niemcy, Hiszpanie czy Włosi.

Rys. 1. Goście restauracji „Le Troubadour” otoczeni zielenią ścian obrosniętych *Vitis riparia*, Paryż 2013 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 1. Guests restaurant “Le Troubadour” surrounded by green walls overgrown with *Vitis riparia*, Paris 2013 (photo M. Dudkiewicz)

Rys. 2. Ogródek restauracji „Refugium” w Berlinie, 2011 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 2. Garden restaurant “Refugium” in Berlin, 2011 (photo M. Dudkiewicz)

Zasady urządzania ogródków kawiarnianych

Obszary śródmieścia miast często podlegają ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W takiej przestrzeni ogródki kawiarniane wchodzą w interakcję z historią i zabytkową architekturą [Sezonowe ogródki... 2012]. Aby uporządkować przestrzeń, wiele miast opublikowało wytyczne do projektowania ogródków. Na przykład do kluczowych zasad urządzania ogródków kawiarnianych w Lublinie należy zastosowanie wysokiej jakości mebli, parasoli, kwietników i innych elementów dekoracyjnych. Odpowiednio zaprojektowane i utrzymane kompozycje roślinne w pojemnikach powinny dopełniać pozytywne postrzeganie miasta. Niedopuszczalne jest stosowanie sztucznych roślin w jakiegokolwiek postaci. Kluczowe zasady w doborze roślin to zastosowanie gatunków o długo utrzymujących się liściach i kwiatach, tworzących gęste wypełnienie przestrzeni donicy, tolerancyjnych na zanieczyszczenia i odpornych na suszę. Niedozwolone są gatunki roślin trujących, gubiących kwiaty albo owoce oraz z kolcami i cierniami, ponieważ mogą być niebezpieczne, powodować szkody albo dyskomfort klientów. Roślinność powinna być tak dobrana, aby powstały harmonijne zestawienia kolorystyczne, uwzględniające w wystroju jednego ogródka użycie nie więcej niż 3 kolorów. Zalecany jest jeden kolor dominujący (50%) oraz dwa pozostałe uzupełniające (po 25%). Określono również materiał i wzorce dla donic, które powinny być wykonane z drewna, metalu lub innego trwałego

i estetycznego materiału. Donice powinny być ciężkie oraz stabilne. Maksymalne wymiary donic nie powinny przekraczać 120 cm długości i 55 cm szerokości. Wysokość donicy prostokątnej w rzucie z góry powinna mieć maksymalnie 45 cm. Donica wysoka, okrągła lub w formie wielokąta, może mieć do 60 cm wysokości. Minimalna odległość między donicami powinna wynosić 40–50 cm [Sezonowe ogródki... 2012].

Do ozdabiania ogródków kawiarnianych stosowane są rośliny sadzone w pojemnikach. Doniczki z pelargoniami na staromiejskich rynkach Warszawy, Krakowa czy Lublina stały się codziennością. Do obsadzeń tradycyjnie stosuje się rośliny sezonowe o ozdobnych liściach i kwiatach, karłowe odmiany krzewów liściastych i iglastych, pnącza lub rzadziej trawy ozdobne, które charakteryzują się dużą wytrzymałością na brak wody, duże nasłonecznienie czy zanieczyszczone miejskie powietrze (tab. 1). Rośliny powinny mieć zwarty pokrój i niezbyt intensywny zapach. Bogate oferty firm ogrodniczych pozwalają bez trudu stworzyć piękne kompozycje nie tylko ze względu na pokrój roślin i barwę kwiatów, ale też z wykorzystaniem efektownych kolorowych liści. Bardzo wielu właścicieli lokali decyduje się na powierzenie wykonania ogródków fachowcom. Profesjonalne firmy ogrodnicze wykonują projekt i urządzenie zieleni przy obiekcie komercyjnym, często również można skorzystać z usługi dodatkowej, jaką jest podstawowa pielęgnacja roślin [Majorowski 2006, Kępkowicz 2008, Skórkowska 2009, Pawłowska i Szewczyk-Taranek 2010, Squire 2010].

Propozycje gatunków roślin do obsadzania pojemników w tego typu obiektach zebrano w tabeli 1. Są to nowości rynku szkółkarskiego, cechujące się zwartym pokrojem, obfitym kwitnieniem i niewielkimi wymaganiami pielęgnacyjnymi.

Tabela 1. Dobór roślin polecanych do ulicznych ogródków kawiarnianych
Table 1. Selection of plants recommended for street cafe terraces

Niewielkie krzewy liściaste – Small deciduous shrubs
<i>Buddleja</i>
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Blue Chip’ – zwarty pokrój (pierwsza mini-budleja), fioletowoniebieskie kwiaty • ‘Purple Haze’ – wys. 80 cm, purpurowofioletowe kwiaty zebrane w długie kwiatostany (20 cm)
<i>Buxus sempervirens</i> – bukszpan wieczniezielony
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Blauer Heinz’ – wys. 40 cm, forma kulista • ‘Suffruticosa’ – wys. 1 m, znosi formowanie
<i>Cotoneaster atropurpureus</i>
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Variegatus’ – wys. 50 cm, czerwone pędy, białe obrzeżone i ostro zakończone liście, różowe kwiaty w V, od X czerwone owoce
<i>Cotoneaster radicans</i> – irga rozesłana
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Eichholz’ – wys. 30 cm, białe kwiaty w V–VI, czerwone owoce od IX
<i>Euonymus fortunei</i> – trzmielina Fourtune’a
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Emerald’n Gold’ – wys. 40 cm, pokrój płozący, żółto-zielone pstre liście • ‘Golden Harlequin’ – wys. 40 cm, pokrój płozący, żółto-zielone pstre liście • ‘Silverstone’ – wys. 20 cm, pokrój płozący, biało-zielone pstre liście
<i>Genistalydia</i> – janowiec bułgarski, wys. 40 cm, pokrój zwarty i płozący, kwiaty w V–VI
<i>Hydrangea paniculata</i> – hortensja bukietowa
<ul style="list-style-type: none"> • LITTLE LIME ‘Jane’ – niska, zwarta; kwiaty w ogromnych wiechach od VII do IX
<i>Leucothoe fontanesiana</i> – kiścień wawrzynowy
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Makijaż’ – zimozielony, wys. 50 cm, liście skórzaste, lancetowate, zielone w białoróżowe nieregularne plamki, kwitnie obficie na białą w IV–V

Tabela 1, cd.
Table 1, cont.

<i>Pieris japonica</i> – pieris japoński
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Katsura’ – zimozielony krzew o kulistym pokroju, liście młodych przyrostów ciemnopurpurowe, różowe kwiaty w IV–V
<i>Potentilla fruticosa</i> – pięciornik krzewiasty
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Kobold’ – wys. 50 cm, liczne żółte kwiaty w VI–IX • ‘Red Ace’ – wys. 50 cm, pomarańczowoczerwone kwiaty w VI–IX • ‘TilfordCream’ – wys. 50 cm, liczne białe kwiaty w VI–X
<i>Skimmia japonica</i> – skimia japońska
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Magic Marlot’ – zielono-srebrne liście, pączki kwiatowe czerwone
<i>Spirea japonica</i> – tawuła japońska
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Bullata’ – wys. 40 cm, różowe kwiaty, poskręcane liście • ‘Magic Carpet’ – wys. 50 cm, czerwone liście na młodych przyrostach, różowe kwiaty w VI–VIII
<i>Weigela florida</i> – krzewuska cudowna
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Monet’ – wys. 50 cm, liście zielone z różowym obrzeżeniem
Krzewinki – Subshrubs
<i>Calluna vulgaris</i> – wrzos pospolity
<ul style="list-style-type: none"> • SKYLINE ‘Stockholm’ – wys. 40 cm, gałązki ciemnozielone, poprzez limonkowe do różowofioletowych na wierzchołkach, b. ciekawy pokrój • SKYLINE ‘Sydney’ – wys. 40 cm, ulistnienie żółtawe
<i>Caryopteris clandonensis</i> – kariopteris
<ul style="list-style-type: none"> • ‘White Supreise’ – fioletowe kwiaty w VIII–IX, białe obrzeżone liście
<i>Vinca minor</i> – barwinek pospolity
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Atropurpurea’ – kwiaty bordowofioletowe • ‘Gertude Jekyll’ – kwiatybiałe • ‘Illumination’ – kwiaty fioletowe w IV–VIII, żółte liście
<i>Lavandula angustifolia</i> – lawenda wąskolistna
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Dwarf Blue’ – wys. 40 cm, kwiaty fioletowe w VI–VII • ‘Madrid Pink’ – niski i zwarty pokrój, szarozielone ulistnienie, pięknie wybarwione na różowo kwiaty, długie kwitnienie
Niewielkie krzewy iglaste – Small coniferous shrubs
<i>Juniperus horizontalis</i> – jałowiec płozący
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Blue Chip’ – wys. 30 cm, srebrne igły, pokrój płozący • ‘GoldenCarpet’ – wys. 10 cm, żółty kolor igieł, pokrój płozący • ‘Ice Blue’ – wys. 10 cm, srebrne igły, pokrój płozący
<i>Juniperus squamata</i> – jałowiec łuskowaty
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Blue Star’ – wys. 50 cm, srebrne igły
<i>Picea abies</i> – świerk pospolity
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Little Gem’ – wys. 40 cm, pokrój kulisty
<i>Picea glauca</i> – świerk biały
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Alberta Globe’ – wys. 60 cm, jasnozielone igły, pokrój kulisty • ‘Blue Planet’ – wys. 30 cm, pokrój kulisty, igły niebieskawe • ‘Conica’ – wys. 2 m po 15 latach, jasnozielone igły, pokrój stożkowaty • ‘Daisy’s White’ – wys. 1,5 m po 10 latach, nowe przyrosty w kolorze żółtym, pokrój stożkowaty
<i>Picea pungens</i> – świerk kłujący
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Hermann Neue’ – wys. 50 cm, wiosną bardzo dużo szyszek, kolor igieł niebieskawy • ‘Śleszyn’ – wys. 70 cm, odmiana bezprzewodnikowa, pokrój kulisty
<i>Pinu smugo</i> – sosna górska
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Carstens’ – wys. 50 cm, krótkie, żółte igły, pokrój kulisty • ‘Humpy’ – wys. 50 cm, roślina o szerokim, gęstym pokroju • ‘Mops’, ‘Ophir’, ‘Pumilio’ – wys. 1 m po 10 latach, pokrój kulisty

Tabela 1, cd.
Table 1, cont.

<i>Pinus strobus</i> – sosna wejmutka
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Green Twist’ – forma pienna, długie i poskręcane igły
<i>Thuja occidentalis</i> – żywotnik zachodni
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Danica’, ‘Hoseri’ – wys. 50 cm, zielone igły, pokrój kulisty
Pnącza – Creepers
<i>Clematis</i> – powojnik
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Andromeda’ – kwiaty białoróżowe w V–IX • ‘Blue Light’ – kwiaty jasnoniebieskie w V–X • ‘Jerzy Popiełuszko’ – kwiaty białe w V–X • ‘Kaiser’ – duże pełne kwiaty (10–14 cm), różowe do prawie czerwonych, kwiaty pokrywają niemal całe rośliny w V i VI • ‘Solidarność’ – kwiaty czerwone w V–IX
<i>Hedera helix</i> – bluszcz pospolity
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Goldheart’ – liście pstre z jasnożółtymi plamami
<i>Parthenocissus tricuspidata</i> – winobluszcz trójlistkowy
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Veitchii’ – pędy przyczepiają się za pomocą przylg, czerwone liście jesienią
Byliny – Perennials
<i>Ajuga reptans</i> – dąbrówka rozłogowa
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Burgundy Glow’ – wys. 15 cm, liście różowo-purpurowe, z nieregularnymi, kremowobiałymi brzegami, kwiaty niebieskie w V • ‘Rainblow’ – bordowo-złote liście, kwiaty ciemnoniebieskie w IV–V • ‘Sparkler’ – liście bordowe w pstre plamki, kwiaty fioletowe w V
<i>Echinacea</i> – jeżówka
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Gum Drop’ – kwiatostany pomponiaste różowe • ‘Secret Love’ – kwiatostany pełne czerwone • ‘Tomato Soup’ – intensywnie czerwone kwiaty, odmiana szybko krzewiąca
<i>Heuchera</i> – żurawka
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Blackberry Jam’ – marmurkowane białe wzory na ciemnobordowych liściach, czerwone kwiaty w dużych kwiatostanach • ‘ChocolateRuffles’ – bordowe liście, białe kwiaty • ‘Georgia Peach’ – marmurkowato barwione środkiem na jaśniejszy kolor, brzoskwioworóżowe liście • ‘PeppermintIce’ – marmurkowato zabarwione jaśniejszym kolorem zielone liście, różowe kwiaty • ‘Marmalade’ – żółto-czerwone karbowane liście • ‘Sashay’ – dwukolorowe liście, zielone od góry, fioletowo zabarwione od spodu, z białym obrzeżeniem, karbowane
<i>Sedum</i> – rozchodnik
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Chocolate Drop’ – 25 cm wys., błyszczące bordowe liście, kwiaty różowe w VII–VIII
Trawy ozdobne – Ornamental grasses
<i>Carex comans</i> – turzycza włosowa
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Bronze’ – zwarta kępa do 40 cm wys., przewisające, pomarańczowe liście • ‘FrostedCurls’ – jw., liście srebrno-jasnozielone
<i>Carex siderosticha</i> – turzycza żelazna
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Variegata’ – wys. 20 cm, liście szerokie z białym paskowaniem, roślina okrywowa
<i>Festuca glauca</i> – kostrzewa sina, zwarte kępy wysokości 30 cm, liście wąskie, niebieskoszare, kwiaty w luźnych wiechach, zielonoszare
<i>Imperata cylindrica</i> – imperata cylindryczna
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Red Baron’ – wys. 50 cm, w słońcu intensywnie wybarwiający się czerwone liście
<i>Ophiopogon planiscapus</i> – konwalnik płaskopędowy
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Black Dragon’ – wys. 30 cm, nie jest botanicznie trawą; kwiaty drobne, białe, z różowymi smugami, zebrane w grona podobnie jak kwiaty konwalii, jesienią piękne owoce, przypominające grafitowe perełki

Tabela 1, cd.
Table 1, cont.

Rośliny jednoroczne – Annuals plants
<i>Argyranthemum</i> – złocień <ul style="list-style-type: none"> • ‘Butterfly’ (żółty), ‘Ping-Pong’ (biały), ‘Starlight Red’ (czerwony)
<i>Bacopa</i> – bakopa <ul style="list-style-type: none"> • ‘Snowflake’ (biała), ‘Everest Blue’ (niebieska), ‘Everest Pink’ (różowa)
<i>Begonia</i> – begonia <ul style="list-style-type: none"> • formy zwisające: ‘Chardonnay’ (żółty), ‘Hot Orange’ (pomarańczowa), ‘Dark Elegance’ (pomarańczowe kwiaty, bordowe liście) • rabatowa: ‘Bright Red’ (ciemnoróżowy), ‘Light Pink’ (różowa)
<i>Bidens</i> – uczep <ul style="list-style-type: none"> • ‘Majesty’ (żółte, pólpełne kwiaty), ‘Tweety Compact Improve’ (żółty, obficie kwitnący o zwartym pokroju)
<i>Calibrachoa</i> <ul style="list-style-type: none"> • grupa Superbells ‘ApricotPunch’ (żółte z pomarańczowym środkiem), ‘Banana Chocolate’ (żółte z brązowym środkiem), ‘CherryPunch’ (różowe z czerwonym środkiem)
<i>Chrysanthemum maximum</i> – złocień właściwy <ul style="list-style-type: none"> • ‘Snow Lady’ – wys. 25 cm, ciemnozielone i głęboko powcinane liście, zwarty wzniesiony pokrój, długo kwitnie w V–IX
<i>Cobeascandens</i> – kobeja pnąca, kwiaty do 3 cm średnicy, dzwonkowate, białe, różowe, czerwone lub fioletowe od VII do X
<i>Helichrysum petiolare</i> – kocanki włochate <ul style="list-style-type: none"> • ‘Rondello’ (liście jasnozielono pstre), ‘Silver’ (liście srebrne)
<i>Coleus</i> – koleus <ul style="list-style-type: none"> • ‘Bordeaux’ (liście dębokształtne, burgudowo-czerwone z zielonymi krawędziami), ‘Caipirinha’ (liście jasnozielone z mocnym burgundowym żyłkowaniem), ‘Freckles’ (liście 3-kolorowe kremowo-żółto-zielone)
<i>Glechoma hederacea</i> – bluszcz kurdybanek <ul style="list-style-type: none"> • ‘Dappled Light’ – mozaikowo przebarwione liście
<i>Fuchsia</i> – fuksja <ul style="list-style-type: none"> • ‘Balurina Blau’ (kwiaty różowo-niebieskie), ‘Diana Princess of Wales’ (kwiaty jasnoróżowo-niebieskie), ‘Gene’ (kwiaty różowo-fioletowe)
<i>Impatiens</i> – niecierpek <ul style="list-style-type: none"> • ‘Fiesta Lavender Orchid’ (kwiaty fioletowe), ‘Harmony Apricot Cream’ (różowe kwiaty, bordowe liście), ‘Spreading White’ (białe kwiaty, liście żółto-ciemnozielone)
<i>Ipomoea</i> – wilec <ul style="list-style-type: none"> • ‘Black Tone’ (bardzo ciemne granatowe liście), ‘Purple’ (liście bordowe, głęboko powcinane), ‘Lime’ (liście jasnozielone)
<i>Lobelia</i> – lobelia <ul style="list-style-type: none"> • ‘Big Blue’ (kwiaty niebieskie), ‘Lobelix Blue With Eye’ (kwiaty niebieskie z białym środkiem), ‘Lobelia x Lilac’ (kwiaty różowe)
<i>Lobularia maritima</i> – smagliczka nadmorska <ul style="list-style-type: none"> • ‘Primavera Princess’ – obfite kwitnienie, żółto obrzeżone liście, ‘Princess in Purple’ (kwiaty bardzo drobne, delikatne, fioletowopurpurowe), ‘Snow Princes’ (bardzo dobrze rozkrzewia się, wcześniej zakwita na białą, kwitnie obficie i nieprzerwanie przez całe lato, odporna na wysoką temperaturę i na deszcz)
<i>Osteospermum</i> <ul style="list-style-type: none"> • ‘Dark Pink’ (kwiaty fioletowe), ‘Terracota’ (kwiaty brązowe), ‘Cooper’ (pomarańczowe)
<i>Pelargonium</i> – pelargonium <ul style="list-style-type: none"> • rabatowa: ‘Bergpalais’ (łososioworóżowa, duże kwiaty), ‘Flic Flac Violet’ (kwiaty duże, paskowane w różnych odcieniach różu), ‘White Spash’ (kwiaty białe z różowym środkiem), ‘Berry’ (kwiaty ciemnoróżowe) • bluszczolistna: ‘Apricot’ (obficie kwitnąca, kwiaty pólpełne pomarańczowe), ‘Blue Sybil’ (kwiaty pełne, fioletowe, podobne do pączków róży), ‘Global Stars and Stripes’ (kwiaty dwubarwne białoczerwone, mocne pędy)

Tabela 1, cd.
Table 1, cont.

<i>Petunia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Mystical Phantom’ (kwiaty niemal czarne z żółtą gwiazdą), ‘Lemon Slice’ (kwiaty białe z żółtymi szerokimi paskami), ‘Superbells Apricot Punch’, ‘Superbells Cherry Star’ (kwiaty różowe ze złotym paskowaniem), ‘Veranda’ (kwiaty jasnożółte)
<i>Plectranthus coleoides</i> – plektrantus koleusowaty
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Marginatus’ – pędy do 1 m długości, liście jasnozielone z białymi obrzeżeniami
<i>Primula</i> – pierwiosnek, kwitnienie praktycznie przez cały rok, różnobarwne kwiatostany wyrastające z rozety pomarszczonych liści
<i>Scaevola</i> – scewola
<ul style="list-style-type: none"> • ‘New Wonder’ (obficie kwitnąca na niebiesko), ‘Suntastic’ (biała z żółtym środkiem), ‘White Wonder’ (biała)

Komponując ogródek, warto zastosować zioła, które wpisują się w gastronomiczną rolę miejsca oraz w ideę miejskiego ogrodnictwa [Herman 2013], na przykład: *Allium*, *Artemisia*, *Mentha*, *Rosmarinus*, *Thymus*. Obok nich kolorową ozdobą mogą być warzywa: *Capsicum* ‘Tiny Bells Red’ i ‘Tiny Bells Yellow’ czy *Tomato* ‘Baby Maya’ lub ‘Tomaccio’.

Wciąż absolutnie niedocenianymi roślinami są pnącza [Marczyński 2009]. Są one doskonałe w miejscach, gdzie nie można zastosować drzew, a nawet krzewów. Posadzone do dużych pojemników mogą okryć ścianki ogródka. Niezwykle ciekawą ozdobą jednej z warszawskich restauracji jest niewielka winnica założona przed wejściem do lokalu, promująca francuski charakter restauracji (rys. 3). Za pomocą szybko rosnących gatunków, takich jak *Cobea* czy *Vitis coignetiae*, można stworzyć kameralne, cieniste wnętrza na werandzie przed lokalem.

Rys. 3. Mała winnica założona przed „Bistro de Paris”, Warszawa 2012 r. (fot. M. Dudkiewicz)
Fig. 3. A small winery founded before „Bistro de Paris”, Warsaw 2012 (photo M. Dudkiewicz)

Corocznie niezwykle urokliwe dekoracje jesienne i zimowe tworzone są z różnokolorowych złocieni drobnokwiatowych, wrzosów oraz jemiół w otoczeniu lokali restauracyjnych w Kazimierzu Dolnym (rys. 4).

Rys. 4. Jesienne aranżacje ogródka kawiarnianego w herbaciarni „U Dziwisza” w Kazimierzu Dolnym, 2009 r. (fot. M. Dudkiewicz): a – z *Chryzanthemum* odmiana drobnokwiatowa, b – z jemioly

Fig. 4. The arrangement autumn garden café in the tearoom “U Dziwisza” in Kazimierz Dolny, 2009 (photo M. Dudkiewicz): a – with *Chryzanthemum thapsus* variety, b – with mistletoe

Bardzo ważnym elementem kompozycji całego ogródka kawiarnianego jest wejście. Tu najczęściej rośliny ustawiane są symetrycznie, po obu stronach (rys. 5). Często stosowane są gatunki o ciekawej formie pokrojowej i atrakcyjnym zabarwieniu kwiatów i liści, jak również formy pienne roślin iglastych lub liściastych podsadzone bylinami lub roślinami jednorocznymi. Niekiedy obok takich kompozycji pojawiają się rzeźby i obrazy, które wzbudzają zainteresowanie przechodniów oraz ustawiane są gabloty z informacjami o godzinach otwarcia lokalu i oferowanym menu (rys. 6) [Majorowski 2006].

Rys. 5. Wejście podkreślone pojemnikami z *Thuja* ‘Smaragd’ i płożącymi odmianami *Juniperus* w „Barze Wegetariańskim”, Gdańsk, 2011 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 5. Entry underlined containers *Thuja* ‘Smaragd’ and *Juniperus* in the “Bar Wegetarian”, Gdańsk, 2011 (photo M. Dudkiewicz)

Rys. 6. Kwiaty przy restauracji we Lwowie: *Vinca major* (barwinek większy) ‘Variegata’, *Impatiens hawkeri* (niecierpek nowogwinejski), *Ipomoea batatas* (wilec ziemniaczany), *Sutera diffusa* (sutera rozpierchła), 2014 r. (fot. E. Pogroszewska)

Fig. 6. Flowers at the restaurant in Lviv: *Vinca major* ‘Variegata’, *Impatiens hawkeri*, *Ipomoea batatas*, *Sutera diffuses*, 2014 (photo E. Pogroszewska)

Obecnie rynek oferuje bardzo szeroką gamę pojemników o ciekawym wzornictwie i niebanalnej kolorystyce. Najczęściej używane są plastikowe doniczki i osłonki oraz modne osłonki z syntetycznego rattanu. Coraz częściej można spotkać również duże donice z drewna, ceramiki i wiszące koszyki. Są one ustawiane przy wejściach do budynku, na schodach, wokół ogródków kawiarnianych lub mocowane przy oknach i na brankach, które wyznaczają teren ogródka. Powierzchnia ogródka kawiarnianego najczęściej jest wytyczona przez elementy drewnianej architektury, które mają lekką, ażurową formę. Wokół nich ustawiane są donice i skrzynie z roślinami, które powinny tworzyć mocne akcenty kolorystyczne, przykuwające uwagę potencjalnych klientów. Na „ogrodzeniu” ogródka zawieszane są, w określonych odstępach i układach, pojedyncze skrzynki z roślinami o pokroju wzniesionym i zwisającym, co pozwala na uzyskanie rytmicznego wzoru. Pojemniki dobrze jest ustawić po bokach wejścia oraz tak, żeby delikatnie oddzielały od siebie grupy stolików. W części centralnej dobrze prezentuje się pojedyncza roślina lub kilka donic tworzących znaczny akcent kompozycyjny, który powinien być dobrze widoczny z każdego miejsca w ogródku kawiarnianym. Wszystkie rośliny powinny być tak dobrane, aby wspólnie tworzyły harmonijnie zgrany układ (rys. 7, 8) [Majorowski 2006]. Dość nowym materiałem stosowanym w budowie ogrodzeń ogródków są kosze gabionowe wykładane łamanym materiałem skalnym (niekiedy muszlami lub bryłami szkła, tzw. glass stony) i obsadzone rojnikami i trawami (rys. 9).

Warto, aby ogródek umiejscowiony był na drewnianym, niskim podeście. Wówczas klienci czują się jakby przebywali na tarasie. Ogródki kawiarniane na chodnikach i w przestrzeniach publicznych powinny być dostępne zarówno dla wózków inwalidzkich, jak i wózków dziecięcych.

Niezwykle atrakcyjna w aranżacji przestrzeni przy obiektach komercyjnych jest woda. Może być ona ujęta w zbiornik wodny w nowoczesnym stylu z rzeźbą i fontanną lub choćby wystąpić w postaci dużego naczynia, w którym tafla wody porośnięta jest

Rys. 7. Kompozycje w skrzynkach przy restauracji Grand Hotelu we Lwowie: *Vinca major* 'Variegata' (barwinek większy), *Pelargonium* (pelargonie), *Impatiens hawkeri* (niecierpek nowogwinejski), 2013 r. (fot. E. Pogroszewska)

Fig. 7. The compositions in the boxes at the restaurant of the Grand Hotel in Lviv: *Vinca major* 'Variegata', *Pelargonium*, *Impatiens hawkeri*, 2013 (photo E. Pogroszewska)

Rys. 8. Lwowska restauracja z ogródkiem zaaranżowanym z dębowych beczek i roślinności ozdobnej z liści: *Heuchera* (żurawka) i *Ipomoea* (wilec) (2013 r. fot. E. Pogroszewska)

Fig. 8. Lviv restaurant with restaurant garden with oak barrels and ornamental plants with leaves: *Heuchera* and *Ipomoea*, 2013 (photo E. Pogroszewska)

Rys. 9. Zastosowanie gabionów w aranżacji ogródka kawiarnianego, Biała Podlaska, 2013 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 9. The use of gabions in the garden café interior, Biała Podlaska, 2013 (photo M. Dudkiewicz)

rzęsą wodną (rys.10). Dzięki kurtynom/ścianom wodnym można stworzyć gabinety wewnętrzz ogródka, używając ażuru wody do wydzielenia przestrzeni.

Rys. 10. Kwietnik i zbiornik wodny z rzeźbą zdołbiący atrium w Krzywym Domku, Sopot 2011 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 10. Flowerbed and water reservoir with a sculpture in atrium in Krzywy Domek, Sopot 2011 (photo M. Dudkiewicz)

Zapadające w pamięć ogródki posiadają niekiedy bardzo charakterystyczne obiekty artystyczne – rzeźbę złotego byka (rys. 11), przyjaznego psa lub ozdobione są w zależności od tematu przewodniego miejsca, np. marynistyczną kotwicą (rys. 12).

Ważnym elementem podkreślającym dekoracyjność roślin w godzinach wieczornych jest odpowiednie oświetlenie. Rośliny, na które chce się zwrócić szczególną uwagę gości, powinny być podświetlone mocnym światłem kierunkowym od dołu lub z boku. Światło uwydatnia kształt i barwy roślin oraz nadaje głębię kompozycji [Majorowski 2006, Łakomy i Hodor 2007, Pawłowska i Szewczyk-Taraneck 2010].

Rys. 11. Złoty byk ustawiony pośród lawendy w ogródku restauracyjnym w Pradze, 2013 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 11. Gold bull set amidst lavender in the garden restaurant in Prague, 2013 (photo M. Dudkiewicz)

Rys. 12. Kotwica przy naturalistycznej dekoracji roślinnej w pojemniku wykonanym z gałęzi brzozy, Sopot, 2010 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 12. Anchor with naturalistic decoration plant in a container made of birch branches, Sopot, 2010 (photo M. Dudkiewicz)

Pielęgnacja roślin w ogródku kawiarnianym

Najlepszym podłożem dla roślin w pojemnikach jest ziemia kompostowa z domieszką odkwaszonego torfu i piasku. Pojemniki nietypowe, tj. koszyki, beczki czy taczki, wymagają przed posadzeniem roślin wyłożenia folią. Rośliny doniczkowe narażone są na szybkie wysychanie, dlatego należy zapewnić im odpowiednią ilość wody. Najwygodniejszym rozwiązaniem jest montaż systemu automatycznego nawadniania. Materiałem drenażowym na spodzie pojemnika może być keramzyt, żwir lub grys kamienny. W dnie pojemnika powinien koniecznie znajdować się otwór do odprowadzania nadmiaru wody. Rośliny wykorzystywane w ogródkach kawiarnianych charakteryzują się szybkim wzrostem i obfitym kwitnieniem, dlatego należy dostarczać im odpowiednią ilość składników pokarmowych, stosując nawozy sztuczne w postaci granulek, pałeczek lub roztworów. Najłatwiej zasilać rośliny płynnym nawozem dodawanym do wody podczas podlewania lub zastosować nawóz otoczkowany, długodziałający, np. Osmocote. Stosować należy nawozy przeznaczone dla poszczególnych grup roślin. Kolejnym ważnym zabiegiem pielęgnacyjnym jest cięcie roślin. Rośliny kwitnące należy systematycznie pozbawiać przekwitniętych kwiatów, aby zapobiegać zawiązywaniu nasion i stymulować kolejne kwitnienie. U okazów ozdobnych z liści nie można dopuścić do kwitnienia. Należy usuwać pąki kwiatowe i uszczykiwać pędy, co pozwoli na zagęszczenie roślin i zapewni długotrwały, dekoracyjny wygląd [Longman 1992, Popielarska 2008].

PODSUMOWANIE

Kompozycje roślinne i mała architektura ogródków kawiarnianych charakteryzują się dobrą jakością, a często unikatowością. Uliczne ogródki kawiarniane mają małą powierzchnię, użytkowaną niezwykle intensywnie. Zieleń powinna zapewniać kameralną atmosferę, ale nie blokować widoku na ulicę. Rangę małych przestrzeni podnoszą elementy oświetlenia oraz oryginalne wyposażenie, tj. rzeźby czy małe formy wodne. Nowością są kosze gabionowe, które spełniają funkcję donic, a zarazem balustrady ogródka. Będąc turystą, warto przysiąść w ogródkach restauracyjnych europejskich miast i poobserwować codzienne życie mieszkańców. Starannie zagospodarowane ogródki mogą stać się swoistym zielonym forum miejskim. Obiekty takie podnoszą prestiż restauracji i niejednokrotnie bywają niezwykle urokliwą częścią pejzażu ulicy, wartą zapamiętania i przeniesienia pomysłu aranżacji w kolejne miejsca.

PIŚMIENNICTWO

- Asanowicz, K. (2011). Małe formy ogrodowe w przestrzeni miasta na przykładzie londyńskiej dzielnicy City. *Architektura*, 3: 5–13.
- Fularz, A. (2007). Sztuka tworzenia miast. Infrastruktura kontaktów międzyludzkich jako zapominany czynnik przyciągający inwestorów. W: *Zielone Brygady. Pismo Ekologów*, 6 (227), 16–19.
- Hereźniak, J. (2013). Mocarze czasu – pomnikowe drzewa w świecie i na ziemi łódzkiej. *Łódzkie Towarzystwo Naukowe*, Łódź.
- Herman, K. (2013). Ogródki, ale czy ogrody? *Zieleń to Życie*, 3: 76–79.
- Kępkowicz, A. (2008). Zieleń w przestrzeni miejskiej. Rośliny w pojemnikach. *Zieleń Miejska*, 4: 60–63.
- Kronenberg, J. (2012). Usługi ekosystemów w miastach. W: *Zrównoważony rozwój – zastosowania. Tom III. Przyroda w mieście*. Wyd. Fundacja Sędzimira, Kraków, 13–30.
- Kuo, F.E., Bacaicoa, M., Sullivan, W.C. (1998). Transforming inner-city landscapes: trees, sense of safety, and preference. *Environment and Behavior*, 30(1), 28–59.
- Landry, Ch., Bianchini, F. (1995). *The creative city*. Demos, Londyn.
- Longman, D. (1992). *Pielęgnowanie roślin pokojowych*. Multico i Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- Łakomy, K., Hodor, K. (2007). Kreacja wnętrza zielonych światłem – tendencje i możliwości. *Czasopismo techniczne*, 4-A, 131–138.
- Majorowski, M. (2006). *Kompozycje roślinne na balkon i taras*. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- Marczyński, Sz. (2009). Pnącza w zieleni miejskiej i przy drogach. Materiały reklamowe Szkoły Pojemnikowej „Clematis”, Pruszków.
- Nowak, J. (1997). Oddziaływanie roślin na samopoczucie, zachowanie i zdrowie człowieka. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych*, 449, 13–22.
- Pawłowska, B., Szewczyk-Taranek, B. (2010). Zastosowanie roślin ozdobnych w dekoracjach ogródków kawiarnianych Krakowa. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych* 551: 239–245.
- Popielarska, M. (2008). *Balkon i taras. Zielona oaza*. Publicat, Poznań.
- Schwartz, M. (2003a). What are the ingredients for successful public spaces? *Green Places*, 12, 16.
- Schwartz, M. (2003b). Inne krajobrazy. *Architektura – Murator*, 6, 69–71.

- Sezonowe ogródki gastronomiczne w obszarze pomnika historii. Wytyczne do projektowania i urządzania (2012). Miejski Konserwator Zabytków, Zarząd Dróg i Mostów, Lublin.
- Skórkowska, A. (2009). Miejskie rośliny w pojemnikach. Zielen Miejska, 8: 28–29.
- Squire, D. (2010). Ogrody w pojemnikach. Arkady, Warszawa.
- Sutkowska, E. (2006). Współczesny kształt i znaczenie zieleni miejskiej jako zielonej przestrzeni publicznej w strukturze miasta – przestrzeń dla kreacji. Teka Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobr. - OL PAN, 184–192.
- Walków, M., Kronenberg, J. (2012). Przyroda w mieście – i biznes kwitnie. Zielen Miejska, 10, 44–45.

PRINCIPLES OF THE PLANT COMPOSITIONS OF STREET GARDEN CAFE

Abstract. A street garden cafe is a place temporarily separated in space roadway or sidewalk. It includes equipment such as tables, chairs, umbrellas, menu stands, flowerbeds and other decorative elements. City street are a place where vegetation should be particularly appreciated. New species of plants that grow well even in very difficult conditions should be searched for. New technology should be used in addition to the common and proven ones. The décor of the garden should be planned in an appropriate style accepted by a specific city and matching the character of a district or surrounding buildings. Many studies have confirmed that the places decorated with living plants are more often and with higher pleasure visited by consumers. These small spaces are not only the value of nature, but they also are the places of social and cultural interest. The device also visually attractive and functional garden café space is a challenge, which is measured more and more architects and projects to outsource this type of cafes, restaurants, hotels, office buildings and resorts.

Key words: plant compositions, seasonal garden café, greenery in the city

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 28.04.2015

Cytowanie: Dudkiewicz, M., Pogroszewska, E. (2015). Zasady kompozycji roślin w ulicznych ogródkach kawiarnianych. Acta Sci. Pol., Architectura, 14 (1), 67–81.